

Василь Кремень

Сергій Курбатов – талановита, світла і тепла людина

Сергія Курбатова я знав десь років із двадцять. Один із моїх давніх приятелів, що викладав в Національному авіаційному університеті якось при зустрічі сказав, що у них на кафедрі працює дуже розумний і талановитий молодий чоловік, кандидат філософських наук, якому було б більш перспективно перейти на роботу в Національну академію педагогічних наук України. Я попросив його зайти до мене вдвох з тим, щоб познайомитися. Сергій відразу мені сподобався своєю щирістю, доброзичливістю, гарною філософською підготовкою. Пізніше я побачив його талант писати достойні тексти. Цінним було і володіння англійською мовою. До того ж він був земляком – родом із Сум, де закінчив місцевий педагогічний університет і впродовж декількох років успішно працював у школі вчителем історії.

Я запропонував Сергію роботу в Інституті вищої освіти, а потім погодився бути і науковим консультантом його докторської дисертації. Я бачив великий потенціал Сергія Володимировича і тому вважав корисними його довготривалі відрядження до Швеції в Упсальський університет, де в нього налагодилися тісні контакти з професоркою Лі Бенніх-Бйоркман, а також поїздки в інші країни. Пізніше за його рекомендацією професорка Лі Бенніх-Бйоркман була обрана почесним доктором Національної академії педагогічних наук України, що стало виявом визнання важливості співпраці професорки з нашою академією.

Як людина з потужним творчим потенціалом Сергій Володимирович не завжди демонстрував зразки організованості. Зокрема це по-

значилось і на темпі підготовки ним тексту докторської дисертації. Як науковому консультанту мені довелося не раз спонукати його до пришвидшення написання тексту. Але дисертація була підготовлена якісна, захист пройшов успішно. Сергій став одним із провідних фахівців у дослідженні розвитку сучасної вищої освіти у країнах Європи і світу, передусім таких питань як світові рейтинги університетів. Разом із ним ми їздили на одну зі щорічних конференцій в Шанхаї, де оголошувалися результати чергового Шанхайського рейтингу. Він консультував ряд українських університетів із питань участі в рейтингах, що стало значною підтримкою цих закладів вищої освіти.

Певний час Сергій Володимирович працював радником президії НАПН України. За моїм проханням він предметно опікувався Радою молодих вчених академії, суттєво сприяв посиленню міжнародних зв'язків академії, поширенню інформації про діяльність академічних наукових установ. Багатьох консультував у питаннях підготовки матеріалів для участі в різноманітних конкурсах із метою отримання наукових проектів.

Сергій Володимирович користувався авторитетом серед науковців, що знайшло, зокрема, вияв у його висуненні представником академії в Національному агентстві із забезпечення якості вищої освіти.

Сергій був відкритою людиною, гарним комунікатором. І це не було якоюсь штучною, відпрацьованою рисою. Комунікативність була виявом його душевних рис – щирості, доброзичливості, конструктивного ставлення до життя, вболіванням за долю інших людей і усієї України. Недаремно його так любили учні, яких він навчав ще в школі.

Сергій був гарним сином. Він багато розповідав про своїх батьків, сестру, турбувався за них, часто відвідував Суми. Навіть сімейна кішка Мавпа була для нього рідною.

Цікавим у Сергія було і хобі, де він досяг високого професіоналізму. Це складання японських віршів – хайку. Його творчість визнавали колеги в Японії та в інших країнах, запрошували на різноманітні зустрічі.

Сергій Курбатов до останнього дня життя випромінював енергію і світло. Він був світлою людиною. Таким і залишиться в моїй пам'яті і пам'яті, переконаний, усіх, хто його знав і шанував.

Вічна тобі пам'ять, мій молодий друже!

Li Bennich-Björkman

Who should we remember when we recall Serhii Kurbatov? Who would Serhii Kurbatov, my colleague and friend for nearly twenty years, want us to remember most when we think of him?

Serhii, as a human being, was privileged with an unusual and genuine tenderness for all living creatures – both people and animals. He embraced

them with respect, curiosity, and a touch of humor. When I once visited his grandmother's house in Sumy, his birth town, which now belonged to him after her passing, he showed me something extraordinary. Even after her death, his grandmother's two dogs continued to live there on their own for several years. One slept on a couch by the fireside, and the other rested nearby on the floor. Every day, Serhii's mother, sometimes Serhii himself, would bring them food and shower them with love. I had never witnessed such compassion and respect for dogs – a mother dog and her son living their lives as they were accustomed to. The regular visits to care for them embodied the tenderness that Serhii and his mother expressed. That was Serhii, and that was his mother.

During a warm summer in Uppsala, Serhii kindly offered to stay at our house and “cat-sit” our two feline companions, Simba and Elvis, for a few weeks. Simba was a tortoiseshell female cat, while Elvis, the male, was entirely black and had a serene demeanor. Elvis sensed a kindred spirit in Serhii, and every day when Serhii worked at his computer on our large table, posting on Facebook and Instagram, and working on papers, Elvis would lie beside him. Every now and then, Elvis would gently place one of his paws on the keyboard, as if to signal, “Can I help, or perhaps just get your attention?” A strong bond formed between them, and Serhii always asked for Elvis, while Elvis, in his feline manner, always sought out Serhii. When Elvis passed away in 2020, Serhii was deeply saddened.

This tenderness in Serhii, a gentleness rarely seen in others I have encountered in life, made him the opposite of a judgmental person. People of all ages and nationalities – Ukrainian or Swedish, Japanese, Italian, Latvian, Estonian, Argentinian, American – they all sensed it, like catching a delicate scent. They felt welcomed by Serhii and knew they would be treated with kindness. He would never make anyone feel bad or bring out the worst in them. And that was true. Serhii gave people what they desired most: the freedom to be at ease, to be themselves, and to be accepted. Not out of self-interest, but from the warmth of his soul. Conversations flowed easily and naturally; Serhii had mastered the art of listening and knew when to pause and reflect on what had just been said. He was an adept conversationalist. When meeting new people, Serhii would often indicate, “I felt completely comfortable.” However, it occasionally happened that his magic didn't work. He noticed that, of course, and could analytically reflect upon why. Manifesting the true spirit of democratic love and equality, Serhii could detect signs of authoritarianism wherever it arose, not only in Ukrainian settings but also in the hierarchical structures of Swedish universities. His reflection in such situations would be, “I completely understand and recognize the circumstances.” That was also Serhii, far from being naive, yet genuinely trusting.

When considering how Serhii would want us to remember him, I believe he would want to be remembered as an increasingly authentic Ukrainian

with a global heart. He would want us to remember him as the creative, multi-faceted individual he became through his scholarly work, his role as a visionary for a new type of university in Ukraine, his haikus and poems, and especially his photographs, some of which have now become pieces of art immortalized on social media. Serhii was a man who made the most of his too-short life, and in order to do so, he had to make some difficult decisions at times. Leaving Sumy and his parents behind while Galina, their daughter, lived in Buenos Aires was not easy, but it was necessary for Serhii to broaden his horizons. He returned home often, even just for weekends, and he must have brought immeasurable joy to their lives. Moving to Sweden and Uppsala for a two-year visiting scholarship, leaving behind a girlfriend, was another challenging decision, but Serhii prioritized his freedom above being together, as I understood it. Moving to Riga to teach, even if only for half a year, also caused him some pain due to his love for the city of Kyiv and the desire to be close to his aging parents. However, it was in Kyiv, Uppsala, Sweden, and Riga that Serhii's horizons expanded further. People were naturally drawn to him because of his magnetic personality, and they were fortunate to make his acquaintance.

Having a friend like Serhii was a relief. Every time we met, whether in Kyiv, Lviv, Uppsala, or Toronto, I eagerly looked forward to conversations without constraints, conversations that could take us anywhere. Serhii would sometimes respond with philosophical depth, and it seemed he viewed human life through such lenses to make it more eternal, more profound, and less mundane. His life appears to have been rich, fulfilling, and even exhilarating because he used his intellectual and spiritual tools to shape it that way.

There is a Swedish proverb that says: 'The one the gods love die young.' But all of us here on Earth would have so much wished for many more days, many more years, many more conversations, with you dearest Serhii. Rest in peace, sleep tight and bear with you that by being here you made the world a much better place.

Марія Рогожа

Є люди, з якими доля зводить одного разу ніби випадково, але вони залишаються на твоєму горизонті назавжди. До таких, безумовно, належав Сергій Курбатов. Він мав талант підтримувати ділові контакти, перетворюючи їх на багаторічні дружні стосунки. Кожен, з ким зустрічався Сергій на шляхах свого недовгого, але дуже насиченого життя, назавжди запам'ятає дружнє спілкування з ним в унікальності обставин світу двох.

Сергій заговорив зі мною на засіданні вченої ради у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, де він чекав необхідні

підписи по процедурі підготовки документів після захисту кандидатської дисертації, а я пішла вперше дивитися на процедуру захисту, готуючи свою дисертацію. Це був 2002 рік.

Віталій Єфименко, доцент КНУ, науковий керівник кандидатської дисертації говорить, що Сергій був спокійним, розважливим, вдумливим, інтелігентним аспірантом і дуже захопленим темою. Начитаний, він ретельно готувався до зустрічей. У нього було своє бачення дисертації, і якщо він міг відстояти свою правоту в обговореннях тексту, завжди наполягав на своїй позиції.

Дисертація Сергія була з естетики, «Історичний час як детермінанта творчого процесу». Професор Лариса Левчук, голова ради, згадує, що дисертація була хорошою, вдумливою, грамотною була постановка питань і блискучою – аргументація Сергія. Він добре розумівся на питаннях часу, працюючи на теоретичних засадах, заданих в першу чергу доктором М. Гайдеггера, а також концепцією А. Бергсона. Першим опонентом на захисті був професор Сергій Кримський. Захоплення дисертанта філософією часу, особливостями творчого процесу, його вдалі теоретичні знахідки привернули увагу корифея української філософії і заклали підвалини міцної дружби, що тривала до кінця життя Кримського.

Потрібно зазначити, що на рівні кандидатської у Сергія проявилася риса, дуже важлива для науковця – він не розкидувався ідеями, завжди вмів підвести знакову підсумкову рису над роботою з текстом, будь то наукове дослідження чи публіцистика, якою він так захоплювався, будучи постійним автором газети Дзеркало тижня.

Він опублікував однойменну монографію по кандидатському дослідженню через декілька років (2009 р.) за фінансової підтримки офісу програми Фулбрайт в Україні, що було не випадково. Адже ще раніше, після захисту кандидатської дисертації у 2003 році Сергій виборов право участі у стажуванні в Державному університеті Колорадо за Програмою розвитку молодих викладачів (Junior Faculty Development Program (JFDP)) від офісу Фулбрайт. Від того часу він став добрим гостем в офісі, а з координаторкою програм обміну науковців Веронікою Алексанич підтримував багаторічні дружні стосунки.

Після повернення Сергія із США у 2004 році наші з ним шляхи знову перетнулися в Національному авіаційному університеті, куди він прийшов працювати на кафедру соціології. НАУ – університет з давньою історією, однак 2000-ні роки були його зірковим часом за період незалежності. Тодішнім ректором член-кореспондентом Віталієм Бабаком у 2001 році було запроваджено програму англійської освіти на провідних авіаційних спеціальностях закладу, де всі дисципліни викладалися виключно англійською мовою. Сергій, натхненний після стажування з численними зарубіжними контактами, швидко був по-

мічений керівництвом англомовного проєкту. Він став не тільки викладати соціологію англійською мовою, але ще й виконувати адміністративні функції, куруючи роботу з іноземними та міжнародними організаціями.

Ми активно спілкувалися з ним саме на ґрунті англомовної освіти НАУ. У нього була безліч ініціатив, проєктів, і він завжди запрошував мене взяти участь в організовуваних ним заходах. Паралельно до цього Сергій брав участь в різних стажуваннях. Зокрема, в 2000-ні активно діяли міжнародні освітні школи для молодих науковців від Інституту відкритого суспільства, HESP Regional Seminar for Excellence in Teaching (ReSET). Ми брали участь в різних школах, але коли до Києва приїхала з перевіркою представниця управління фонду, професор Дана П. Хауел з Мальборо-коледжу, з київських учасників усіх програм тільки ми з Сергієм знайшли можливість зустрітися з нею на діловій вечері. Жвава розмова про наші враження, плани і перспективи роботи супроводжувалася традиційним для Сергія м'яким гумором, читанням віршів.

Як згадує його колега по роботі у координаційному центрі англомовної освіти НАУ, кандидат економічних наук Павло Хриптулов, Сергій легко навчив його писати вірші біля вогнища підчас традиційних походів у ліс по гриби.

Обговорюючи суть англомовної освіти, вони прийшли до висновку про неминучість англійської мови як офіційної в європейських країнах. Однак їм було очевидно, що не зважаючи на загальну перспективність ідеї, змінювати мову викладання на англійську доцільно лише внаслідок поліпшення якості освіти взагалі. У зворотному порядку ця система не працює – якість освіти не поліпшувалася від викладання англійською. За результатами цих обговорень у Дзеркалі тижня 2 березня 2007 року за авторства С.Курбатова і П.Хриптулова була опублікована стаття «Данина моді чи відповідь на виклики майбутнього».

У 2011 році Сергій залишає НАУ, щоб сконцентруватися на питаннях освіти взагалі і її якості, зокрема, – відповідно до провідних університетських рейтингів світу. Але нечисленні за кількістю, проте міцні за якістю зв'язки з колегами по НАУ він наполегливо підтримував. П. Хриптулов говорить, що вони зберегли дружні стосунки до кінця, розбавляючи сьогодні хайку, які так любив Сергій.

Heart pain –
Stepped on the shadow
Of a flying bird

Новий етап життя, пов'язаний з університетськими рейтингами – це безліч нових ділових контактів, що швидко переростали в дружні. Як згадує Володимир Сацик, кандидат економічних наук, сьогодні підприємець, а 10 років тому – засновник онлайн-ресурсу «Освітні тренди»:

«Моє перше знайомство з Сергієм Курбатовим було заочним – на сторінках його публікацій, присвячених університетам та університетським рейтингам. З великим інтелектуальним запалом читався кожний абзац та речення, адже на той час, а це були 2010-ті роки, ця тематика була ще новою, практично незвіданою для українського академічного середовища. І тут з'являється ціла низка статей, в яких розкривалась методологія і технологія рейтингування університетів, більше того – на цій основі починають рейтингувати українські вищі навчальні заклади. І якраз Сергій Курбатов і його продуктивна інтелектуальна праця у цій царині стали фундаментом для розбудови системи рейтингування вітчизняних університетських закладів. Реальне ж моє знайомство з паном Сергієм наживо відбулося дещо пізніше, десь в 2015 році. На той момент я професійно як дослідник займався питаннями розвитку вищої освіти, заснував власний онлайн-ресурс «Освітні тренди», і в рамках громадянської активності ми з командою концентрувалися на різних цікавих і корисних освітніх проектах. От власне одного разу спільним колом однодумців та ентузіастів вирішили провести міжнародну конференцію, присвячену аналізу тогочасних здобутків і перспектив розвитку вищої освіти в Україні. І запросити на неї провідних вітчизняних та іноземних експертів у цій сфері. Безумовно, вибір зупинився і на персоні Сергія Курбатова! Наш добрий колега практично миттєво відгукнувся на запрошення до участі, яке я йому переслав через особисті повідомлення у Фейсбук. Це було навіть трохи дивно для мене – коли така відома людина з регаліями та визнаний експерт так просто і швидко реагує та погоджується на запрошення іншої абсолютно незнайомої людини. Тобто, ніякої манії професорської величі чи зарозумілості з його боку – ні тоді, ні колись в майбутньому – зовсім не відчувалось! Міжнародна конференція успішно відбулась, через рік іще раз і на наступний знову – також з успіхом і великою кількістю учасників та експертів. І щоразу Сергій Курбатов був її активним спікером, модератором, фасилітатором. Більше того, з легкістю і радістю допомагав в організаційних справах, долучав інших науковців та експертів до нашої роботи, давав цінні настанови і рекомендації, розказував про нас там десь на недоступних для нашої скромної організації владних верхах. Також із завзяттям допомагав у розробці, реалізації цілої низки інших освітніх ініціатив, які ми проводили по різних куточках України. Зокрема й Академічних шкіл, які були присвячені академічному письму, методології наукових досліджень, рейтингуванню університетських закладів тощо, і концентрувалися доволу молодих освітян і науковців, які прагнули проводити дослідження і публікуватися за сучасними західними стандартами у цій царині. І завжди в центрі уваги був Сергій Курбатов – і в Києві, і в Чернівцях, і в Буковелі ... – як формальний спікер, лектор, майстер, так і неформаль-

но просто товариш, однодумець, партнер, філософ. І саме головне – як достойна людина, яка завжди показувала особистий приклад гідності, чесності, справедливого ставлення і поваги до інших, вільнодумства і свободи. І завжди з критичною посмішкою Сергій оцінював минучість нашого земного життя, часто казав – «попереду вічність!» – і тому зараз краще відкласти всі справи, і просто піти побалакати за чашечкою кави у вечірньому колі друзів. Душа вільного істинного філософа напевно така – не терпить надмірних земних рутин!»

Ці спогади зовсім не дають цілісного уявлення про життя і діяльність Сергія Курбатова, проте в постмодерністському дусі присвічують різні сторони його багатогранної натури, творчої, поривчастої, схованої у позитивно налаштованій манері дружнього спілкування. Кожному він відкривався по-своєму, до кожного знаходив свою емоційну й інтелектуальну стежину.

Леся Червона

Певний період професійного життя Сергія Курбатова був пов'язаний з Інститутом вищої освіти НАПН України (ІВО).

Історик за освітою та філософ за покликанням, він являв собою яскраву, творчу та неординарну особистість з невтоленною жагою до пізнання життя.

У 2007 році Сергій Володимирович прийшов у докторантуру Інституту, щоб закінчити роботу над докторською дисертацією «Феномен університету в контексті глобальних трансформацій», яку згодом у 2015 році він успішно захистив за спеціальністю «філософія освіти». До Інституту Сергій прийшов вже сформованим вченим, який одразу вражав енциклопедичністю знань, неординарністю та творчим підходом в усьому. Він був особистістю, яка цінувала власну свободу. А творче, академічне, доволі демократичне середовище, яке панувало в Інституті вищої освіти, давало Сергію можливість, з одного боку, відчувати себе вільною людиною, а з іншого, працювати і творити в науковій царині, не перетворюючи життя на буденність. Сергій вмів поєднати власну академічну мобільність і активне наукове життя в ІВО. Вмів презентувати власний науковий доробок яскраво та зрозуміло. Він брав активну участь в усіх наукових заходах які проводились в ІВО і не лише. Робив цікаві доповіді, активно долучався до наукових дискусій, був високоякісним експертом, рецензентом, опонентом багатьох дисертацій, долучався до роботи спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій, до редакційної роботи в наукових журналах Інституту, його думка завжди цінувалася в колективі. Сергій Володимирович був дуже товариською, відкритою до спілкування людиною. Завжди в колі друзів, завжди на злеті нових ідей і

починань, він привносив із собою в колектив бурхливість і світло своєї натури.

Особливі спогади пов'язані з відвідинами Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка. Так склалося, що ІВО НАПН України розташований поруч із цим чудовим місцем, яке не перестає дивувати своєю красою. Сергій, як Людина, що дуже тонко відчувала земні вібрації, любив прогулянки стежками та пагорбами ботанічного саду. Ходив залюбки сам та в колі дорогих йому колег і друзів. Цій традиції він не зрадив і в останню весну свого життя. В травні 2023 року, за місяць до свого трагічного відходу в інший вимір життя, Сергій приїздив до ботанічного саду. Як дитина, що не перестає дивуватися світу, він укотре широко розплющеними очима дивився на цвітіння бузку і мальовничі краєвиди Києва, який після рідних Сум став йому близьким. І ніби вперше, ніби відкриваючи щось нове і незвідане, переживаючи розквіт і якусь незвідану тугу, він надихався на вічне життя...

Михайло Бойченко

З Сергієм Курбатовим я познайомився в Інституті вищої освіти, коли він прийшов туди працювати. Нас швидко споріднило легке ставлення до адміністративних посад, які ми обидва сприймали не стільки як досягнення, скільки як неминучість, якої марно уникнути, але по можливості варто мінімізувати. Значно більше нас приваблювала свобода творчості, яку заняття філософією надавали незрівнянно щедріше, ніж будь-яка інша професія.

Тому і пишу ці рядки більше не як головний редактор журналу «Філософія освіти» про члена редколегії, який зробив немало для розквіту цього нашого спільного інститутського дітища, але хочу висловити кілька слів про Сергія як про людину.

Сергій умів на будь-якій високій посаді, які йому теж доводилося обіймати, мінімізувати бюрократичну складову, до якої він мав природне несприйняття, яке нагадувало ставлення Григорія Сковороди. Можливо, тому Сергій не затримувався надовго на високих посадах, які, втім, залишав завжди не лише з видимим відчуттям полегшення, але й з солідним творчим доробком: якщо керувати іншими він уникав, то, навпаки, всіляко прагнув створювати можливості для творчого розвитку своїх колег, незалежно від їхнього рангу. Робив це завжди у доброму гуморі, ніби запрошував до звабливої інтелектуальної або мистецької пригоди, які виглядали у його подачі не стільки як напружений квест, скільки як подорож у прекрасне.

Сергій був великим шанувальником усього прекрасного і делікатно намагався сам долучитися до цієї сфери ідеального. При цьому, на від-

міну від деяких талановитих, але дещо егоцентричних особистостей, яких нерідко можна зустріти на цьому шляху, Сергій всіляко намагався приховати свою особистість, акцентуючи увагу на прекрасному довкола нас – на тому, що у поспіху справ забуваємо помітити, цінувати, примножувати.

Сергій дуже любив усі подорожі, яких у його житті було у кілька десятків разів більше, ніж у пересічного науковця чи працівника освіти в Україні. З кожної з таких подорожей він привозив справжні скарби – нові ідеї, книги, враження, але найважливішими були нові академічні контакти і нові друзі.

До дружби Сергій ставився дуже відповідально: з багатьма він мав приятельські стосунки, але другом чи подругою його могли впевнено себе назвати дуже небагато людей. Я теж мав з Сергієм довірливі стосунки, але суто в академічній сфері – тут у нас між собою не було ніяких секретів, як щодо філософських справ, так і щодо колег-філософів. Ми обидва глибоко шанували талант Сергія Борисовича Кримського та деяких інших наших старших українських колег-філософів, справжню гордість старшого філософського покоління. Сергій завжди був готовий підтримати молоду талановиту людину, розпізнати філософський талант навіть у тому, хто за базовою освітою філософом не був. Однак, що стосувалося інших питань, Сергій залишався для мене загадкою.

Здавалося, він втілював британське прислів'я «*my home is my castle*», був справжнім джентельменом, не поширював пліток і навіть якщо змушений був давати комусь навіть найменшу негативну оцінку, робив це дуже неохоче і завжди застерігав, що не має повної інформації, причому ніколи не повідомляв саму негативну інформацію про якусь подію, але просто утримувався від позитивної оцінки. Сергій не засуджував нікого – навіть тих, хто міг вважати себе його критиком, причому, на мій погляд, дуже несправедливим і упередженим критиком. Тому у Сергія не було ворогів, хоча підстави позаздрити йому легко було знайти – настільки успішним він став завдяки власній наполегливій праці, легкій і хорошій вдачі, а також завдяки деякій прихильності Фортуни.

Сергій багато чого досягнув у житті, значно більше багатьох з тих, кого він знав. І головним таким досягненням є і назавжди залишаться ті, кому він допоміг – щиро, з турботою і теплотою.

КРЕМЕНЬ, Василь, доктор філософських наук, професор, академік Національної академії наук України, академік Національної академії педагогічних наук України, Президент Національної академії педагогічних наук України.

E-mail: president@naps.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5459-1318>

БЕНИХ-БЙОРКМАН, Лі, Йохан Скіте, професор красномовства та політології, Упсальський університет, Швеція.

E-mail: Li.Bennich-Bjorkman@statsvet.uu.se

<https://orcid.org/0000-0002-6760-8649>

РОГОЖА, Марія, доктор філософських наук, професор, професор кафедри етики, естетики та культурології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна).

E-mail: rogozha@knu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1469-861X>

ЧЕРВОНА, Леся, кандидат філософських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу взаємодії вищої освіти та ринку праці, провідний науковий співробітник відділу взаємодії університетів та суспільства, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

E-mail: l.chervona@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3036-3668>

БОЙЧЕНКО, Михайло, доктор філософських наук, професор, старший дослідник, професор кафедри теоретичної та практичної філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, провідний науковий співробітник відділу взаємодії університетів і суспільства Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

E-mail: boychenkomy@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1404-180X>

KREMEN, Vasyl, doctor of philosophy, professor, academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, President of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

E-mail: president@naps.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5459-1318>

BENNICH-BJÖRKMAN, Li, Johan Skytte, Professor in Eloquence and Political Science, Uppsala University, Sweden.

E-mail: Li.Bennich-Bjorkman@statsvet.uu.se

<https://orcid.org/0000-0002-6760-8649>

РОГОЖА, Mariya, doctor of philosophical sciences, professor, professor at the Department of Ethics, Aesthetics and Cultural Studies at Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine).

E-mail: rogozha@knu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1469-861X>

CHERVONA, Lesya, Candidate of Philosophical Sciences, Senior Researcher, Head of the Department of Interaction of Higher Education and the Labor Market, Leading Researcher of the Department of Interaction of Universities and Society, Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

E-mail: l.chervona@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3036-3668>

BOICHENKO, Mykhailo, Doctor of Sciences in Philosophy, Professor, Senior Researcher, Professor of the Department of Theoretic and Practical Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, leading researcher of the Department of Interaction between Universities and Society, Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

E-mail: boychenkomy@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1404-180X>